

כ"א באדר ב' תשע"ו, 31.3.2016

גיליון מס' 503

פרשת שמיני

ז'יהי ביום השמיני" – כי ביום ששנוני אסוני?

מאת צביקי פורת, קיבוץ עלומים

תהום פרשת שמיני כשמה כן היא, עוסקת בחלקה הראשון בתיאור הפעולות והאירועים שקרו ביום השמיני למילואים. על מהלך שבעת ימי המילואים למדנו כבר בפרשה הקודמת, פרשת צו, ועתה משנסתיימו כל ההכנות והחזרות באופן מושלם הכל מוכן לקראת היום השמיני הגדול בו עתיד הקב"ה להשרות שכינתו במשכן.

זה לא מכבר בקוראנו בספר שמות את פרקי תורת המשכן וכליו, תמהנו על פירוט היתר ועל החזרה המחומשת של הדברים, מהציווי האלוקי בפרשת תרומה ועד השראת השכינה במשכן בפרשת פקודי, עם חתימת הספר. ותמיהה על תמיהה. אם האריכה כה התורה במעשה המשכן בספר שמות, מדוע בחרה להתעלם מהאירוע הטראומטי של מות נדב ואביהוא שחל ברגע השראת השכינה במשכן?

כדי לענות על התמיהות הללו עלינו לרדת לשורש הציווי על מלאכת המשכן. לעניין זה ידועה המחלוקת בין רש"י לרמב"ן. רש"י- ע"פ מדרש תנחומא, רואה בהקמת המשכן את תשובת המשקל לחטא העגל. את הקושי בדבר סדר הפרשיות פותר רש"י ע"פ הכלל: "אין מוקדם ומאוחר בתורה". הרמב"ן לעומתו, שאינו נוקט בכלל הזה אלא במקרים יוצאי דופן שסיבתן בצידן, קורא את הפרשות כסדרן, ורואה בהקמת המשכן מצווה עצמית. מטרת המצווה היתה השראת שכינה בישראל, וניתנה למשה עוד בעלייתו הראשונה להר סיני ולפני חטא העגל. ואולם גם הרמב"ן מסכים עם רש"י שלחטא העגל היתה השפעה משמעותית על מעשה המשכן. ראשית, בעיכוב שחל בביצוע מלאכת המשכן "עד שנתרצה להם הקב"ה וירד משה מהעם עם הלוחות השניים" (רמב"ן- שמות לה, א-ב) שנית, בתוספת קורבנות ביום השמיני כתיקון וכפרה על חטא העגל (רמב"ן ויקרא ט, ב-ג). נמצאנו למדים כי גם רש"י וגם הרמב"ן, למרות מחלוקתם בסיבת המצווה, רואים בחטא העגל גורם משמעותי בתהליך הקמת המשכן ועבודת ה' בו.

עתה מובנת לנו האריכות הגדולה שהקדישה התורה למעשה המשכן בספר שמות. חטא העגל היווה הפרה בוטה של הדיברות הראשונות בהר סיני. העם ששמע את קול ה' האומר "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", וכן "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (שמות כ, ב), חוגג סביב העגל וקורא: "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הֶעֱלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (לב, ד)".

ומהו התיקון לכן? הקמת המשכן ובאופן המדוקדק ביותר! הביצוע צריך להיות מושלם בדיוק "כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה", לא פחות ולא יותר. התלהבות ונדיבות הלב הן אומנם תנאי הכרחי בתהליך התשובה הזה, אבל לא תנאי מספיק. העם והעוסקים במלאכה מחויבים לביצוע עם אפס ליקויים, בחינת "גִּבְרֵי לֶחֶם, עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעָה, בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תהילים קג, כ). רק כך יהיה העם ראוי להשראת שכינה בתוכם. אכן הקפדנות הזו עוברת כשני בכל הפרשות

העוסקות במלאכת המשכן, ואולם יתרה על כולם פרשת פקודי. שם, מתבצע תהליך בקרה של כל פרט מפריטי המשכן ובסופו של תהליך מוטבע עליו חותמו של משה "כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה". גם בסופו של התהליך כאשר מובאים פרטי המשכן אל משה, הוא עורך מסדר בקרה אחרון, ורק לאחריו הוא נותן את הגושפנקא הסופית: "וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת-כָּל-הַמְּלָאכָה, וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ--כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּןֵי עִשׂוֹ; וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (שמות לט, מג). ועדיין לא תמה המלאכה. עתה יש להקים את המשכן על כרעיו ועל קרבו ולהכינו ליום השמיני הגדול להשראת שכינה. וגם כאן בתהליך ההקמה, בולטת ההקפדה הבלתי מתפשרת על הפרטים עד לרגע של "וַיִּכַּל מֹשֶׁה, אֶת-הַמְּלָאכָה" (שם מ, לג). ועתה משהוקם המשכן, עומד העם ומצפה- הירד הענן על המשכן כיום יורדו על הר סיני? היבושר לעם- סלחתי? או שמא תקלה תעכב, הרגע הגדול יחלוף ומשושם יהיה לאבל? והנה אנחנו יודעי המקרא / יודעים כי גם זה וגם זה קרה / גם ששון / גם אסון. כבוד ה' המלא את המשכן בפרשת פקודי, הוא אכן אותו כבוד ה' המתואר בפרשת שמיני. אלא שלפרשתנו נוסף להוותנו, גם האסון. אותה אש, שיצאה מלפני ה' עם ירידת כבודו למשכן ואכלה את העולה והחלבים על המזבח, אותה אש יצאה גם היא מלפניו, ואכלה את נדב ואביהוא.

וכאן באנו להבנת היעדר הסיפור הטרגי הזה מפרשת פקודי. ספר שמות הוא כדברי הרמב"ן בהקדמתו לספר, ספר הגלות והגאולה, וכל מטרתו היא "שיבת ישראל אל מעלת אבותם והשראת שכינתו ביניהם". ויפים לכך המשך דבריו שם של הרמב"ן: "...וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלת אבותם ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו עניין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד" (שמות א, א).

ואם אכן מטרת הספר היא הגעה להשראת השכינה וקיום הצו "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כה, ט) הרי שאין לסטות ממנה כמלוא הנימה גם אם "יום ששוני הוא יום אסוני" (שלמה אבן גבירול). ע"פ זה העדר הסיפור הטראומטי מפרשת פקודי אינו העלמתו מספר התורה אלא פעולת גזירה והדבקה, מספר הגאולה לספר "תורת כהנים ולוויים- ספר יבואר בו ענייני הקורבנות כולם ומשמרת המשכן" (רמב"ן ויקרא א, א). שם הוא המקום הנכון לספר בהרחבה את מכלול האירועים ביום השמיני, על העצב והשמחה שבו.

והרהור קל: האין אלו חיינו בתהליך הגאולה המפציע, בו אנו נותנים מקום לעצב ולזיכרון הנופלים בדרך, אך נשארים ממוקדי מטרה בעשיית היש הגדול של שיבת ציון, המתהווה נגד עינינו?

צביקי פורת. חבר קיבוץ עלומים. בעל תואר בכלכלה מהפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית ותואר שני בתנ"ך מאוניברסיטת בר-אילן. יו"ר עמותת 'בארות בנגב' ולומד תורה להנאתו.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il